

Uvodna izjava za novinarsko konferenco Konec 10

Danes predstavljamo mednarodno kampanjo EndOf10, ki smo jo poslovenili v Konec desetke, ki so se ji v Sloveniji med drugim pridružile oziroma jo podprle organizacije inštitut Danes je nov dan, društva Duh časa, Ekologi brez meja, Kiberpipa, Lugos, hackerspace LeftClick, zadruga Na prostem, zavoda Radio Študent in Rhea, samogostiteljski kolektiv Kompot in nekateri posamezniki.

Mednarodna kampanja EndOf10 se je sprožila v odgovor na napoved korporacije Microsoft, da prekine podporo za operacijski sistem Windows 10. Med 200 in 400 milijonov računalnikov po svetu ne podpira nadgradnje na Windows 11, kar pomeni, da bodo postali bodisi elektronske smeti bodisi varnostno tveganje za uporabnike. Proizvodnja računalnika predstavlja več kot 75% emisij ogljikovega dioksida v njegovem življenjskem ciklu, zato je ohranjanje delujoče naprave dlje časa zelo učinkovit način za zmanjšanje emisij.

Številne organizacije in skupine v Sloveniji smo se zato pridružile mednarodni kampanji, da javnosti sporočimo, da obstaja druga pot nadgradnje računalnika, ki deluje hitro, učinkovito in varno tudi na starejših računalnikih. Gre za družino odprtokodnih operacijskih sistemov Linux. Odprtokodnost programske opreme pomeni, da ta predstavlja javno dobro, pri čemer uporabnikom zagotavlja štiri svoboščine: vsak lahko tovrstno programsko opremo uporablja brez kakršnih koli omejitev, preučuje in izboljšuje izvorno kodo programske opreme ter jo naprej deli z drugimi. Odprtokodna programska oprema je zato bolj transparentna in varna, saj jo pregleda veliko uporabnikov, kar pomeni, da je vanjo težje vgraditi stranska vrata za vdor v računalnik in nepooblaščen dostop do podatkov.

V nasprotju s tem izvorna koda operacijskih sistemov Microsoft Windows ni odprta, zato ne zagotavlja transparentnega pregleda nad delovanjem programske opreme in ne omogoča njenega spreminjanja za prilagajanje potrebam uporabnika.

Microsoft je z ukinitvijo podpore za Windows 10 postavil svoj profit pred okolje in pred interese svojih uporabnikov, zato posameznikom priporočamo, naj preidejo na katerega od odprtokodnih operacijskih sistemov Linux. Obenem k tašknemu prehodu pozivamo tudi javne institucije in javno upravo, saj bi takšen prehod pomenil prenehanje stakanja javnih sredstev za nakup dragih licenc za uporabo zaprtokodne programske opreme v žepe zasebnih korporacij, medtem ko obstajajo kvalitetne in učinkovite odprtokodne alternative. Pozivamo torej, naj bo koda, za katero se porablja javni denar, tudi sama javna.

Obstaja veliko različnih distribucij operacijskih sistemov Linux, ki se razlikujejo glede na predviden način uporabe, od takšnih, ki so namenjene začetnikom oziroma preprosti uporabi, takšne so med drugim Linux Mint, Ubuntu in Fedora, do specializiranih različic namenjenih uporabi na določenem področju, kot dva primera lahko navedemo Kali Linux za raziskovalce računalniške varnosti in AV Linux za delo z multimedijskimi vsebinami. Da bi uporabnikom olajšali takšen prehod na odprtokodne operacijske sisteme, sodelujoče organizacije in društva v okviru kampanje Konec desetke nudimo pomoč pri nameščanju in uporabi Linuxa.

Na današnji novinarski konferenci bodo nastopili naslednji govorniki:

Matjaž Ugovšek (info@duh-casa.si) iz društva Duh Časa, ki že vrsto let skrbi za ohranjanje uporabnosti starejših računalnikov in njihovo zagotavljanje socialno ogroženim skupinam, bo govoril o uporabniški izkušnji Linuxov, raznolikosti njihovih distribucij, poslovenjenosti, podpori Windows aplikacijam in že pregovorni varnosti pred zlobno kodo.

Leon Anžel iz društev Kiberpipa (info@kiberpipa.org) in Lugos (info@lugos.si), zadruga Na prostem (info@na-prostem.si) in kolektiva Kompot (info@kompot.si) bo naredil pregled trenutnega stanja, predvsem v Sloveniji, razlike v sistemskih zahtevah med Windows 10 in 11 ter naštel nekaj prednosti operacijskih sistemov Linux.

Nejc Horvat z inštituta Danes je nov dan (vsi@djnd.si ali vsi@danesenovdan.si) bo spregovoril o spornosti in neekonomičnosti porabljanja javnih sredstev za plačevanje dragih licenc za Windows operacijske sisteme v javnih institucijah.

Jurij Podgoršek z zavoda Radio Študent (tehnoklistir@radiostudent.si) in kolektiva Kompot bo predstavil še en razlog za opustitev uporabe Microsoftovih produktov. Kot piše posebna poročevalka organizacije Združenih Narodov Francesca Albanese v svojem poročilu Od ekonomije okupacije do ekonomije genocida, Microsoft sodeluje z Izraelom in njegovimi represivnimi aparati.

Inštitut Danes je nov dan o Konec 10

Po podatkih platforme ERAR je naša država v zadnjih petih letih slovenski podružnici podjetja Microsoft nakazala skoraj milijon in pol evrov. Točnega zneska, ki smo ga porabili za licence, niti ne moremo najti, je pa zagotovo nekajkrat, če ne nekaj desetkrat večji od tega. Tovrstni nakupi predstavljajo več kot le licenčnine za operacijski sistem Windows, vsekakor pa ta predstavlja zajeten in nujen del poslovnih dogovorov s podjetjem Microsoft.

Pomembno je razumeti, da tukaj ne gre za plačilo človeškega dela nalaganja in vzdrževanja opreme. Tega moramo plačati v vsakem primeru. Gre za situacijo, kjer multinacionalni korporaciji plačujemo mesečno rento – pa če programsko opremo uporabljamo ali ne. Stvar gre tako daleč, da celo redni dobavitelji licenc na svojih blogih pišejo tekste, ki domnevajo, da organizacije plačujejo preveč oz. da se z licencami ne znajdejo. Če citiram samo enega: *“Microsoftovih licenc imate lahko preveč ali premalo – zelo težko ravno prav. Pogosto ravnate v dobri veri, a se odločite narobe. Dnevno dobivamo številna vprašanja na temo licenčnih pravil. Ta bi lahko bila enostavna, a morajo reševati tudi finančno logiko, ne zgolj vsebinske. [...] Uporabniki/administratorji se [...] niti ne zavedajo, da kršijo Microsoftova licenčna pravila.”*

Predatorski odnos, kot ga vzpostavljajo tovrstne licenčnine, je škodljiv za naše skupne finance. Predvsem pa je nepotreben. Prosto, odprto programje ni le cenejše in bolj prilagodljivo, ampak odpravlja tudi zajeten del birokracije in dviguje učinkovitost javne uprave. Samo pomislite, kolikokrat vas Microsoftova programska oprema spravlja ob živce, pa nimate nobenega vzvoda, da bi si jo prilagodili.

Pričakujemo, da bi nas samo selitev z Windows 10 na Windows 11 v Sloveniji stala na stotisoče, če ne milijone evrov. Poleg tega pa še nekaj mesecev strokovnega dela. Samo za to, da bomo po tem v najboljšem

primeru na istem, v resnici pa še malo na slabšem, kot smo danes. Spotoma bomo ustvarili nove elektronske odpadke, ko bomo popolnoma koristne računalnike zavrgli. Ne zato, ker ne bi bili več dovolj dobri za sodobno digitalno delo. Ampak zato, ker se je Microsoft odločil, da se jim ne splača več skrbeti za te naprave.

Mislino, da se splača vse prej kot vztrajati pri podjetju, ki se do svojih strank obnaša tako brezsrčno in izkoriščevalsko. Na Danes je nov dan verjamemo, da je "konec desetke" odlična priložnost, da obrnemo list in vstopimo v obdobje človeku in okolju prijaznejše digitalne podpore javne uprave. Dokler se bomo še naprej ukvarjali z birokracijo, ki jo prinašajo izkoriščevalske licence, debirokratizacija, katere polna usta imajo tako lobisti kot politiki, v naših institucijah ne bo zaživela.

In če lahko v službi morda še sprejmemo uporabo slabih orodij, ki so nam jih vsilili delodajalci, lahko doma počnemo, kar želimo. In želimo si svobode. Zato vse ljudi pozivamo, naj si na svoj osebni računalnik namesto operacijskega sistema Windows namestijo katero od distribucij Linuxa. Pri tem vam z veseljem pomaga katera koli od organizacij, ki smo danes tukaj. V službi lahko v to prepričamo sodelavke iz oddelka za IT, nikakor pa ne smemo pozabiti na goro računalnikov, ki jih vsak dan uporabljajo javne uslužbenke in uslužbenci.

Kolektiv Kompot o "No Azure for apartheid"

15. maja 2024, ob 76. obletnici Nakbe (izgona arabske populacije s področja Palestine, začetega leta 1948 s pobojem več kot 13.000 in premestitvijo ali begom preko 750.000 prebivalcev), je bila na Microsoftu interno deljena peticija, ki do danes združuje več kot 2000 delavcev, v kateri jasno izražajo naprotje sodelovanju pri izraelskem genocidu nad palestinskim ljudstvom. Microsoft izraelskim obrambnim enotam IDF ponuja oblachno infrastrukturo platformo Azure za hranjenje in analizo komunikacij, na podlagi katerih izbira tarče za bombardiranje in druge napade v Gazi in na Zahodnem bregu. Žrtve napadov so povečini civilisti, do danes jih štejemo več kot 65.000, številka pa je zelo verjetno še višja. Od teh je več kot polovica žensk in otrok.

Microsoft, ki je sicer svoj največji sedež izven Združenih držav leta 1991 postavil v Izraelu, že desetletja sodeluje z izraelsko vojsko. Po začetku zadnje vojne v Gazi, ko so zahteve nadzornega aparata presegle kapacitete izraelskega internega tehnološkega oblaka, so na pomoč priskočili Microsoft s platformo Azure in konzorcij "Projekt Nimbus" (pogodbeno sodelovanje Amazon Web Services in Alphabet/Google) s svojimi infrastrukturnimi storitvami. Sprva so se sodelovanju uprli zaposleni na Googlu in Amazonu pod geslom "No Tech for Apartheid", kasneje pa tudi na Microsoftu pod podobnim geslom, "No Azure for Apartheid". V podjetjih so zaradi mirnega protestnega izrekanja ugovora vesti, s katerim so opozarjali na sporne poslovne prakse, sledila odpuščanja vpletenih delavcev. Junija letos je tišanje glasov preseglo samo podjetje, saj je Microsoft onemogočil dostop do spletne pošte vrhovnemu tožilcu Mednarodnega sodišča Karimu Khanu, ki je preiskoval izraelske vojne zločine.

Zahteve skupine "No Azure for Apartheid" so:

1. Popolna prekinitev pogodbene uporabe platforme Azure za izraelsko vojsko in vlado.
2. Javna objava vseh poslovnih vezi z izraelsko državo, vojsko in tehnološko industrijo vključno s

proizvajalci orožja ter pogodbeni partnerji. Transparenten in neodvisen pregled Microsoftovih tehnoloških pogodb, storitev ter investicij.

3. Upoštevanje oz. pridružitve vodstva Microsofa več kot 1000 podpisnikom peticije v zahtevi po takojšnji in trajni prekinitvi ognja.

4. Zagotovitev varnosti in svobode govora palestinskim, arabskim, muslimanskim in drugim pridruženim delavcem pri propalestinskih iniciativah na platformah podjetja.

26. septembra je bil dosežen majhen delček prve zahteve, in sicer z delnim onemogočenjem dostopa do storitev Azure eni izmed enot obrambnega ministrstva, ker se je tovrsten dostop do podatkov v nizozemskem podatkovnem centru izkazal za neskladnega s pogoji uporabe. Gre za prvi primer prekinitve sodelovanja ameriškega tehnološkega podjetja z izraelsko vojsko, odkar se je začela zadnja vojna ofenziva v Gazi.

Zato pozivamo k prenehanju uporabe vseh Microsoftovih proizvodov in plačevanju licenc zanje!